Hawdd ei ddeall

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Llesiant Cymru: 2025

Adroddiad am y cynnydd y mae Cymru yn ei wneud tuag at wella llesiant cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol.

Cafodd y ddogfen hon ei hysgrifennu gan Lywodraeth Cymru.
Mae'n fersiwn hawdd ei ddarllen o 'Llesiant Cymru: 2025. Mae'r adroddiad hwn yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am y cynnydd sy'n cael ei wneud yng Nghymru o ran cyflawni'r 7 nod llesiant.

Dyddiad: Hydref 2025

Cynnwys

Cyflwyniad 4

Sut rydym yn mesur llesiant 8

1. Cymru lewyrchus 9

2. Cymru gydnerth 13

3. Cymru iachach 17

4. Cymru sy'n fwy cyfartal 19

5. Cymru o gymunedau cydlynus 22

6. Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu 25

7. Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang 28

Rhagor o wybodaeth am yr adroddiad hwn 31

Geiriau anodd 33

OGL © Hawlfraint y Goron 2025, Llywodraeth Cymru, WG53132, ISBN digidol 978-1-80633-482-7
Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg / We welcome correspondence and telephone calls in Welsh
made with PHOTO SYMBOLS®

Sut i ddefnyddio'r ddogfen hon

Mae hon yn ddogfen hawdd ei darllen. Ond efallai y byddwch chi'n dal i fod angen cymorth i'w ddarllen. Gofynnwch i rywun rydych chi'n ei adnabod eich helpu.

Gall geiriau mewn **ysgrifen glas trwm** fod yn anodd eu deall. Gallwch weld beth mae'r holl eiriau mewn glas yn ei olygu ar dudalen 33.

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Cafodd y ddogfen hon ei hysgrifennu gan Lywodraeth Cymru.

I gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch â:

Gwefan: www.llyw.cymru/llesiant-cymru

E-bost: desg.ystadegau@llyw.cymru

Ffôn: 0300 025 1154

Cyflwyniad

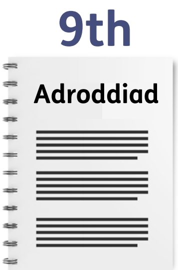

Dyma'r 9fed tro i ni wneud un o'r adroddiadau hyn am **Lesiant** Cymru. Pan fyddwn ni'n dweud **llesiant**, rydyn ni'n golygu:

Llesiant economaidd

- **Llesiant economaidd** sy'n ymwneud â phethau fel cael swydd, rhedeg busnes a chael incwm.

Llesiant cymdeithasol

- **Llesiant cymdeithasol** sy'n ymwneud â phethau fel ein cymuned a'n gwerthoedd.

Llesiant amgylcheddol

- **Llesiant amgylcheddol** sy'n ymwneud â natur, tir, dŵr ac aer.

Llesiant diwylliannol

- Mae **llesiant diwylliannol** yn cynnwys pethau sy'n dod â ni at ein gilydd fel hanes, barddoniaeth a digwyddiadau fel yr Eisteddfod.

- A'ch **llesiant** chi hefyd.

Mae **llesiant** yn golygu bod person yn hapus, yn iach ac yn gyfforddus gyda'i fywyd a'r hyn mae'n ei wneud.

Rydym yn ysgrifennu'r adroddiad hwn i ganfod a yw Cymru'n cyflawni'r 7 **nod llesiant ar gyfer Cymru**.

Mae'r nodau hyn wedi'u nodi yn **Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol**.

Mae hon yn gyfraith sy'n awyddus i wneud Cymru'n lle gwell i chi fyw ynddo ac i bobl yn y dyfodol.

Mae gan y gyfraith 7 nod a fydd yn helpu Cymru i ddod yn wlad fwy **cynaliadwy**.

Mae bod yn **gynaliadwy** yn golygu defnyddio'r pethau sydd eu hangen arnom i fyw ein bywydau ond gan wneud yn siŵr bod digon ar ôl o hyd ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Mae'r rhain yn cael eu galw'n **nodau llesiant** am eu bod yn disgrifio'r pethau da rydyn ni eisiau eu gwneud.

Y **7 nod llesiant** ar gyfer Cymru yw:

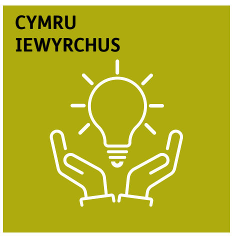

1. Cymru Iewyrchus.

2. Cymru gydnerth.

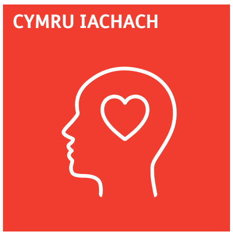

3. Cymru iachach.

4. Cymru sy'n fwy cyfartal.

5. Cymru o gymunedau cydlynus.

6. Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu.

7. Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang.

Byddwn yn siarad mwy am y nodau hyn a'r hyn maen nhw'n ei olygu yn y ddogfen.

Sut rydyn ni’n mesur llesiant

I gael gwybod a yw Cymru’n gwneud cynnydd tuag at y **nodau llesiant**, rydyn ni’n casglu gwybodaeth a data.

Yna, caiff y **nodau llesiant** eu rhannu’n 50 nod llai. Rydyn ni’n galw rhain y **ddangosyddion cenedlaethol**.

Mae gennym hefyd nodau tymor hir sy’n cael eu galw yn **gerrig milltir**. Mae’r rhain yn rhoi mwy o wybodaeth am faint o newid sydd ei angen ar gyfer pob nod. Maen nhw’n rhoi gwell syniad i ni o’r hyn rydyn ni’n ei wneud.

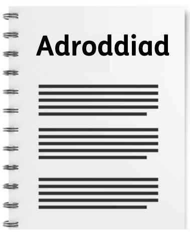

Mae gweddill y ddogfen yn sôn am yr hyn sydd wedi cael ei gyflawni ar gyfer pob un o’r **nodau llesiant** yn y flwyddyn ddiwethaf.

1. Cymru lewyrchus

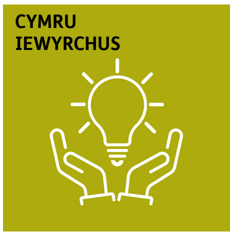

Mae'r nod hwn yn ymwneud â helpu Cymru i wneud yn dda fel gwlad mewn ffordd glyfar a theg.

Mae'n golygu:

- Helpu'r economi i dyfu er mwyn i bobl gael swyddi da.

- Gwneud yn siŵr bod gwaith a chyflogau'n deg.

- Helpu pobl i ddysgu sgiliau newydd a chael addysg dda.

Yr hyn wnaethon ni ganfod:

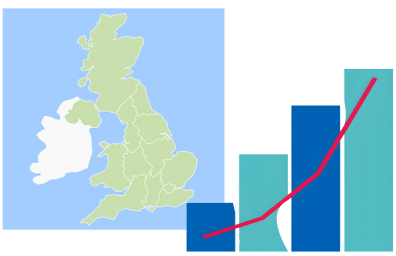

- Mae **economi'r** DU wedi tyfu'n araf dros y ddwy flynedd ddiwethaf.

Yr **economi** yw gwerth y pethau rydyn ni’n eu gwneud a’u gwerthu. A faint o arian rydyn ni’n ei wario.

- Collwyd rhai swyddi, yn enwedig mewn meysydd cyflog isel fel lletygarwch, ond mae swyddi sector cyhoeddus (fel mewn ysgolion ac ysbytai) yn tyfu.

- Mae’r gwahaniaethau mewn cyflogaeth rhwng Cymru a rhannau eraill o’r DU yn llai nag yr oeddent yn arfer bod.

- Mae **arloesedd mewn busnesau** wedi gwella rhywfaint dros y blynyddoedd diwethaf.

Arloesi mewn busnes yw’r broses o gyflwyno syniadau, cynhyrchion, gwasanaethau neu ddulliau newydd sy’n ychwanegu gwerth.

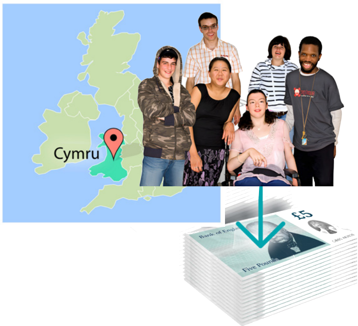

- Mae pobl yng Nghymru yn ennill llai o arian na phobl yn y rhan fwyaf o rannau eraill o’r DU.

- Mae **tlodi** a chyflogau isel yn dal yn broblem. Mae tua 1 o bob 5 o bobl yng Nghymru yn byw mewn tlodi ac mae 1 o bob 4 aelwyd yn ei chael hi’n anodd fforddio gwresogi.

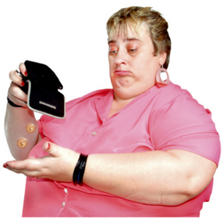

Mae **tlodi’n** golygu bod heb ddigon o arian i fyw bywyd diogel a chyfforddus.

- Dim ond dwy ran o dair o weithwyr yng Nghymru sy’n ennill o leiaf y ‘cyflog byw gwirioneddol’ (cyflog sy’n cael ei ystyried yn ddigon i fyw arno).

- Mae’r bwlch cyflog rhwng y rhywiau yn llai o lawer nawr nag oedd ugain mlynedd yn ôl.

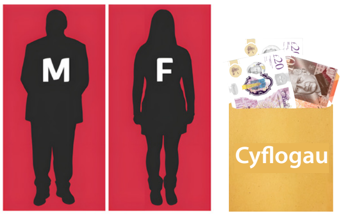

Y **bwlch cyflog rhwng y rhywiau** yw'r gwahaniaeth drwodd a thro yn y cyflogau cyfartalog y mae dynion a menywod yn eu cael yn y diwydiant.

- Mae gweithwyr anabl a gweithwyr o leiafrifoedd ethnig yn dal i ennill llai, ond mae'r bwlch yn lleihau.

- Mae mwy o bobl yn ennill cymwysterau ac mae mwy o bobl ifanc mewn addysg, hyfforddiant neu waith.

- Yn aml, nid yw plant o gefndiroedd tlotach yn gwneud cystal yn yr ysgol.

2. Cymru gydnerth

Mae'r nod hwn yn ymwneud ag amddiffyn byd natur a helpu Cymru i ymdopi â newid.

Mae'n golygu:

- Gofalu am fywyd gwyllt a'r amgylchedd naturiol.

- Cadw ein haer, ein tir a'n dŵr yn iach.

- Bod yn barod am newidiadau mawr fel newid yn yr hinsawdd.

Yr hyn wnaethon ni ganfod:

- Mae Cymru'n defnyddio ei **hadnoddau naturiol** yn gyflym iawn.

Mae **adnoddau naturiol** yn bethau fel coedwigoedd, tir, pridd, aer, planhigion a bywyd gwyllt.

- Mae llawer o waith i'w wneud i amddiffyn pobl rhag risgiau yn yr amgylchedd. Er enghraifft, llifogydd.

- Mae **llygredd aer** yn gostwng yn gyffredinol, ond mae'n dal yn risg i iechyd pobl.

Mae **llygredd aer** yn cael ei achosi gan geir, trafnidiaeth arall, llosgi tanwydd i gynhesu ein cartrefi a phethau eraill.

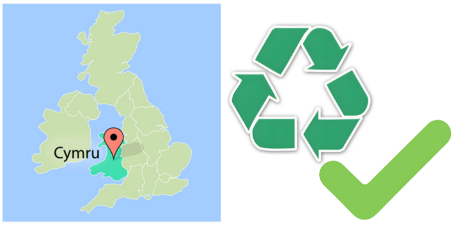

- Mae gan Gymru un o'r cyfraddau **ailgylchu** gorau yn y byd. Ond rydyn ni'n dal i ddefnyddio mwy o adnoddau naturiol nag y gallwn eu cyfnewid.

Ailgylchu yw pan fyddwn yn troi ein sbwriel yn rhywbeth y gallwn ei ddefnyddio eto.

- Mae faint o wastraff rydym yn ei ailgylchu wedi cynyddu'n sylweddol dros yr ugain mlynedd diwethaf.

- Mae oddeutu traean o'r trydan sy'n cael ei gynhyrchu yng Nghymru yn dod o ynni adnewyddadwy. Mae hyn yn golygu ynni sy'n dod o bethau fel ffermydd gwynt neu ynni'r haul.

- Mae llai o **fioamrywiaeth** nag yr oedd yn arfer bod. Y rheswm am hyn yw bod llai o leoedd i anifeiliaid a phlanhigion fyw a thyfu.

Bioamrywiaeth yw'r holl wahanol fathau o fywyd sy'n cael ei weld mewn un ardal. Er enghraifft, planhigion ac anifeiliaid.

- Yn gyffredinol, mae dŵr o ansawdd gwell nag yr oedd yn arfer bod. Mae hyn mewn moroedd, afonydd, nentydd ac ar y tir.

3. Cymru iachach

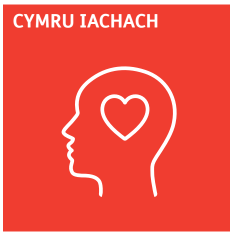

Mae'r nod hwn yn ymwneud â helpu pobl yng Nghymru i fod mor iach â phosibl.

Mae'n golygu:

- Cefnogi iechyd corfforol a meddyliol pobl.
- Helpu pawb i wneud dewisiadau da ar gyfer eu hiechyd.

Deall

- Gwneud yn siŵr bod pobl yn deall sut gall eu gweithredoedd heddiw eu helpu i gadw'n iach yn y dyfodol.

Yr hyn wnaethon ni ganfod:

- Rydyn ni'n byw'n hirach, ond nid yw hyn yn gwella mor gyflym ag yr arferai.

- Rydyn ni'n byw am lai o amser mewn cyflwr iach. Mae pobl sy'n byw mewn ardaloedd tlotach yn byw llai o'u bywydau mewn iechyd da.

- Mae canran y babis sy'n cael eu geni gyda phwysau geni isel wedi cynyddu.

- Yn gyffredinol, mae pobl yn gwneud mwy o ddewisiadau iachach, ond nid yw eu hiechyd meddwl wedi gwella.

- Mae tai mewn cyflwr gwell ac yn fwy diogel nag yr oeddent yn arfer bod.

4. Cymru sy'n fwy cyfartal

Mae'r nod hwn yn ymwneud â sicrhau bod pawb yng Nghymru yn cael cyfle teg mewn bywyd.

Mae'n golygu:

- Helpu pobl i gyflawni eu llawn botensial.

- Gwneud yn siŵr nad yw eich cefndir na'ch sefyllfa mewn bywyd yn eich dal yn ôl.

- Cefnogi pobl o bob cefndir, gan gynnwys y rheini sydd â llai o arian neu lai o gyfleoedd.

Yr hyn wnaethon ni ganfod:

- Mae plant ddwywaith yn fwy tebygol o fyw mewn **tlodi** na phensiynwyr.

- Mae llesiant oedolion hŷn yn uwch ac maen nhw'n teimlo'n llai unig nag oedolion iau.

- Mae plant o rai **grwpiau lleiafrifoedd ethnig** yn gwneud yn well yn yr ysgol.

Mae **grwpiau lleiafrifoedd ethnig** yn bobl sy'n dod o gefndir neu wlad wahanol i'r mwyafrif o bobl eraill mewn cymdeithas.

- Mae pobl wyn yn fwy tebygol o fod mewn gwaith na phobl o grwpiau lleiafrifoedd ethnig ond mae'r gwahaniaeth yn llai nag yr arferai fod.

- Mae llesiant pobl o **grwpiau lleiafrifoedd ethnig** yn uwch na llesiant pobl wyn.

- Mae pobl anabl yn llai tebygol o fod mewn gwaith ac yn fwy tebygol o fyw mewn **tlodi** na phobl sydd ddim yn anabl. Mae'r ddau wahaniaeth hyn wedi gostwng dros y 10 mlynedd diwethaf.

- Mae pobl anabl sy'n gweithio yn ennill llai o arian ar gyfartaledd na'r rhai sydd ddim yn anabl.

Is

- Mae llesiant pobl anabl yn is na llesiant pobl sydd ddim yn anabl.

- Mae'r bwlch cyflog rhwng y rhywiau yn llai nawr nag yr arferai fod.

- Mae'r teimladau o ddiogelwch wedi aros fwy neu lai'r un fath, gyda dynion yn teimlo'n fwy diogel na menywod.

5. Cymru o gymunedau cydlynus

Mae’r nod hwn yn ymwneud â helpu cymunedau yng Nghymru i deimlo’n ddiogel, yn groesawgar ac wedi’u cysylltu’n dda.

Mae’n golygu:

- Gwneud lleoedd yn lleoedd braf i fyw ynddynt.

- Helpu cymunedau i aros yn gryf a gweithio’n dda gyda’i gilydd.

- Gwneud yn siŵr bod pobl yn teimlo’n ddiogel.

- Helpu pobl i gadw mewn cysylltiad â’i gilydd ac â gwasanaethau.

Yr hyn wnaethon ni ganfod:

6 o 10

- Mae bron i 6 o bob 10 o bobl yn dweud eu bod yn teimlo’n rhan o’u cymuned ac yn cyd-dynnu’n dda â phobl eraill. Mae pobl hŷn yn fwy tebygol o deimlo fel hyn na phobl ifanc.

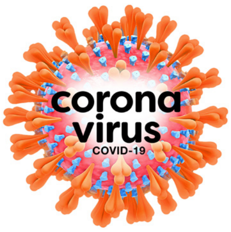

- Yn ystod pandemig COVID-19, roedd pobl yn teimlo’n fwy fel rhan o’u cymuned. Ond yn ddiweddar, mae’r teimladau hynny wedi mynd yn ôl i’r ffordd roedden nhw o’r blaen.

8 out of 10

- Mae ychydig dros 8 o bob 10 o bobl yn teimlo’n fodlon ar eu hardal leol fel lle i fyw.

- Mae llai o bobl yn teimlo y gallant ddylanwadu ar benderfyniadau yn eu hardal.

- Mae dynion yn teimlo’n fwy diogel na menywod ar ôl iddi dywyllu.

- Mae tua 3 o bob 10 oedolyn yn gwirfoddoli. Dangoswyd bod hyn yn gwella **llesiant**.

- Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, mae llai o droseddau wedi cael eu cofnodi gan yr heddlu. Nid yw'r rhan fwyaf o bobl yn profi trosedd.

- Er gwaethaf hyn, mae llawer o bobl yn meddwl bod troseddu wedi cynyddu.

- Mae nifer yr aelwydydd sydd wedi cael eu hatal rhag bod yn ddigartref wedi gostwng ac mae llai o bobl yn byw mewn llety tymor byr.

6. Cymru â diwylliant bywiog lle mae’r Gymraeg yn ffynnu

Mae’r nod hwn yn ymwneud â dathlu diwylliant Cymru a helpu’r Gymraeg i dyfu.

Mae’n golygu:

- Gwarchod traddodiadau, hanes ac iaith Cymru.

- Annog pobl i fwynhau’r celfyddydau, cerddoriaeth, chwaraeon a gweithgareddau hwyliog.

- Gwneud yn siŵr bod pawb yn gallu cymryd rhan mewn bywyd diwylliannol.

Yr hyn wnaethon ni ganfod:

- Mae 7 o bob 10 o bobl yn gweld neu'n cymryd rhan yn y celfyddydau neu ddiwylliant. Mae hyn yn golygu gwneud pethau fel gweld ffilm neu gerddoriaeth fyw, neu fod mewn drama.

- Ddeng mlynedd yn ôl, roedd mwy o blant yn mynychu gweithgareddau celfyddydau ac yn cymryd rhan ynddynt. Nawr, mae llai o blant yn gwneud y gweithgareddau hyn.

- Yn ôl y Cyfrifiad, mae canran y siaradwyr Cymraeg ar ei isaf erioed.

- Mae llai o blant yn cymryd rhan mewn chwaraeon rheolaidd y tu allan i'r ysgol.

- Mae mwy o oedolion yn cymryd rhan mewn chwaraeon yn rheolaidd. Mae ychydig dros 1 o bob 3 yn cymryd rhan mewn chwaraeon o leiaf 3 gwaith yr wythnos.

- Mae **adeiladau rhestredig** yng Nghymru mewn cyflwr ychydig yn well ers 2015, ond mae **henebion** yn gwaethygu.

Adeiladau fel hen dai neu eglwysi yw **adeiladau rhestredig**.
Gofelir amdanynt am fod ganddynt hanes neu gynllun arbennig.

Mae **henebion** yn hen lefydd fel cestyll, safleoedd claddu neu adfeilion. Maen nhw wedi'u diogelu i'w hatal rhag cael eu difrodi neu eu newid.

7. Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang

Mae'r nod hwn yn ymwneud â gwneud dewisiadau yng Nghymru sydd hefyd yn helpu pobl a'r blaned ledled y byd.

Mae'n golygu:

- Meddwl am sut mae ein gweithredoedd yng Nghymru yn effeithio ar wledydd eraill.

- Gwneud yn siŵr ein bod yn helpu i wella llesiant ym mhob man, nid dim ond yng Nghymru.

- Deall bod yr hyn rydym yn ei wneud yma yn gallu cael effeithiau da neu ddrwg mewn rhannau eraill o'r byd.

- Gweithio tuag at ddyfodol teg a chynaliadwy i bawb.

Yr hyn wnaethon ni ganfod:

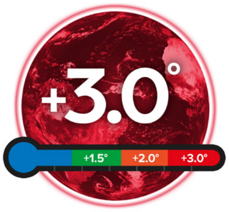

- Rydym yn gwella o ran lleihau nwyon tŷ gwydr. Nwyon sy'n niweidio'r amgylchedd yw'r rhain.

- Mae Cymru'n dal i roi llawer o bwysau ar y blaned. Mae hyn yn golygu ein bod yn defnyddio gormod o adnoddau.

- Y sector cyflenwi diwydiant sy'n achosi'r rhan fwyaf o nwyon tŷ gwydr, er enghraifft ffatrïoedd a busnesau sy'n gwneud pethau.

- Cyfeiriwyd tua'r un nifer o bobl fel dioddefwyr **caethwasiaeth fodern** â'r llynedd. Mae hyn yn golygu nad yw'r broblem wedi gwella nac wedi gwaethygu.

Caethwasiaeth fodern yw pan mae pobl yn cael eu gorfodi i weithio heb ddewis gwneud hynny. Dydy llawer ohonyn nhw ddim yn cael eu talu ac efallai nad ydyn nhw'n rhydd i adael neu fyw fel maen nhw eisiau.

- Mae'r rhan fwyaf o blant ifanc yng Nghymru yn dal i gael eu brechiadau, sy'n helpu i ddiogelu plant rhag salwch difrifol. Ond mae llai o blant yn eu cael o'i gymharu ag ychydig flynyddoedd yn ôl.

- Mae llawer o bobl yn dysgu am faterion byd-eang yn y coleg a'r ysgol.

Rhagor o wybodaeth am yr adroddiad hwn

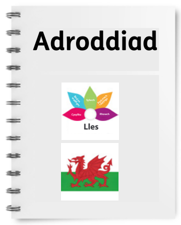

Mae'r adroddiad hwn am **lesiant** Cymru yn cael ei gynhyrchu bob blwyddyn.

Mae'n cael ei gynhyrchu oherwydd cyfraith o'r enw Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Caiff yr adroddiad eu gwneud drwy edrych ar nifer o adroddiadau, arolygon ac ymchwil gwahanol sy'n dweud mwy wrthym am **lesiant** Cymru.

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Mae'r adroddiad wedi cael ei wneud gan Lywodraeth Cymru.

Mae fersiwn lawn yr adroddiad hwn ar gael ar-lein ar: www.llyw.cymru/llesiant-cymru Canllaw i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol Dogfen hawdd ei darllen yw hon gan Lywodraeth Cymru Cyhoeddwyd Mawrth 2022.

Geiriau anoddd

Llygredd aer Mae hwn yn cael ei achosi gan geir, trafnidiaeth arall, llosgi tanwydd i gynhesu ein cartrefi a phethau eraill.

Bioamrywiaeth Bioamrywiaeth yw'r holl wahanol fathau o fywyd sy'n cael ei weld mewn un ardal. Er enghraifft, planhigion ac anifeiliaid.

Economi Yr economi yw gwerth y pethau rydyn ni'n eu gwneud a'u gwerthu. A faint o arian rydyn ni'n ei wario.

Chwyddiant Chwyddiant yw pan fydd pris pethau'n newid. Pan mae'n codi a gall pobl brynu llai gyda'u harian.

Arloesi mewn busnes yw'r broses o gyflwyno syniadau, cynhyrchion, gwasanaethau neu ddulliau newydd sy'n ychwanegu gwerth.

Y bwlch cyflog rhwng y rhywiau Y bwlch cyflog rhwng y rhywiau yw'r gwahaniaeth drwodd a thro yn yr enillion cyfartalog y mae dynion a menywod yn eu cael yn y diwydiant.

Adeiladau rhestredig Adeiladau fel hen dai neu eglwysi yw'r rhain. Gofelir amdanynt am fod ganddynt hanes neu gynllun arbennig.

Caethwasiaeth fodern yw pan mae pobl yn cael eu gorfodi i weithio heb ddewis gwneud hynny. Dydy llawer ohonyn nhw ddim yn cael eu talu ac efallai nad ydyn nhw'n rhydd i adael neu fyw fel maen nhw eisiau.

Henebion Hen lefydd fel cestyll, safleoedd claddu neu adfeilion yw'r rhain. Maen nhw wedi'u diogelu i'w hatal rhag cael eu difrodi neu eu newid.

Tlodi Mae tlodi'n golygu bod heb ddigon o arian i fyw bywyd diogel a chyfforddus.

Adnoddau naturiol Mae'r rhain yn bethau fel coedwigoedd, tir, pridd, aer, planhigion a bywyd gwyllt.

Ailgylchu Ailgylchu yw pan fyddwn yn troi ein sbwriel yn rhywbeth y gallwn ei ddefnyddio eto.

Llesiant (person) Mae llesiant yn golygu bod person yn hapus, yn iach ac yn gyfforddus gyda'i fywyd a'r hyn mae'n ei wneud.

Llesiant Mae llesiant yn cynnwys cyflwr ein heconomi, ein cymdeithas, ein hamgylchedd a'n diwylliant.